

Families Laes, “teussers” uit het voormalige hertogdom Brabant

Laes en Leys: patroniem, metroniem, of verwijzing naar de Leibeek?

Laes lijkt in oorsprong een patroniem, “*de zoon van*”, waarbij de vader Elias moet hebben geheten versus voornamen als Claes, Klaas die afgeleid zijn van Nicolaas. Elias is de Griekse (en Latijnse) variant op een Hebreeuwse jongensnaam die “*Jahweh is God*” betekent en het woord is verwant met het Hebreeuwse woord Eli (“*verhevenheid*”) zoals dat in een meisjesnaam als Elisabeth voorkomt. Varianten op de voornaam zijn Laas en Las. De voornaam Elias genoot de afgelopen jaren een groeiende populariteit in het Nederlandstalig taalgebied. In 2021 stond de naam in de lijst van de meest gegeven namen in Nederland.

Laes kwam eeuwen geleden al voor als voornaam, bijvoorbeeld vanaf 1544 in Friesland, een enkele keer ook in Groningen (1603), in Neuville les Saverne en in Noordpene in Frankrijk (1600), in Brussel (1606), in Amsterdam (1475, 1575). In het buitenland zijn er vindplaatsen van de voornaam in Oostenrijk (1550), in Frankrijk (1500 >), in Engeland (1575 >) en in Pruisen (1625 >). De meeste vindplaatsen van de voornaam lijken uit Friesland te komen in de 16^e en de 17^e eeuw. De oudste meldingen als voornaam vonden we in Nederland tussen 1275 en 1325. De voornaam komt momenteel eerder zelden voor in het Nederlandstalig taalgebied, in Engeland, in de V.S.A. en in Brazilië.

Bij de families in de omgeving van Bertem, lijkt de familienaam een afleiding van Leys en moeten we niet meteen op het patroniem Laes zoeken. Merk dat er voor het ontstaan van de familienaam Leys verschillende pistes beschikbaar zijn:

- Leys kan als patroniem afgeleid zijn van “*zoon van*” Laureys, van Gislenius (Ghislain, Leyn), van Nicolaas (via Calleys) of van Sint-Elooi.
- Leys (Lijs) kan een afgeleide zijn van het metroniem “*kind van*” Elisabeth.
- (de) Ley kan als toponiem verwijzen naar de plaatsnaam Leie die ook als beeknaam voorkomt. Ook Bertem heeft een Leibeek.
- Ley kan een afgeleide zijn van een persoonlijkheidskenmerk “lei” of lui.

Laes of Leys als familienaam

Onder meer in de 17^e en de 18^e eeuw kwam de familienaam Leys voor als schrijfvariant van Laes in de omgeving van Bertem. Bij nakomelingen bleef de familienaam Laes behouden, al waren er takken die de naam Leys behielden¹. Er zijn oudere sporen van de familienaam Leys, onder meer in de stad Antwerpen vanaf 1175, maar dat hoeft niet te betekenen dat Leys een oudere schrijfwijze zou zijn van Laes². De familienaam Leys komt frequenter voor in België: het was in 2014 de 340^e in de volgorde van voorkomen, terwijl Laes de 6674^e plaats innam en dus veel zeldzamer is. Wanneer we de omgeving Bertem tot Veltem-Beisem en Winksele bekijken, lijkt het er wel op dat Leyens en Leys oudere naamvarianten waren van Laes (zie historische vindplaatsen).

In België komt de familienaam Laes het meest voor, net zoals de familienaam Leys. Internationaal komt de familienaam Laes voor in de V.S.A., in Duitsland, in Roemenië, in Estland, in Brazilië, in Cambodja, in Oostenrijk, in Finland en in Mexico en de familienaam is allicht meerdere keren ontstaan. Afleidingen

¹ Een zestigtal vindplaatsen in de omgeving van Bertem volgens het Belgisch bevolkingsregister in 2008.

² Auteurs zoals Walter Van Hoorick en Cyriel Letellier gaan daar wel van uit.

van Laes als “*zoon van Elias*” kunnen verder in de tijd verband houden met de immigratie van gedwongen gedoopte Sefardische joden in het hertogdom Brabant. We lichten die hypothese ook toe, al lijkt deze minder waarschijnlijk voor de families in de omgeving van Bertem.

Verwantschap met Beethoven

De families Leys/Laes uit de omgeving van Veltem, Leefdaal en Bertem komen voor als verwante families aan de Van Beethovens³ bij de Leefdaalse tak van deze familie. Een Barbara Van Beethoven, gedoopt op 2 maart 1724 in Leefdaal als dochter van Michael Van Beethoven en Cecilia Servranckx, huwde op 26-jarige leeftijd op 19 juli 1750 in Leefdaal met Jan Laes⁴. De volgende generatie nakomelingen van dit koppel kwamen behalve in Leefdaal terecht in Erps-Kwerps, Tildonk, Haacht, Everberg. Via verwante families trouwden twee generaties later in 1790 in Leefdaal een Elisabeth Van Beethoven en Peter Bonnast, en een kleinzoon Paul Bonnast huwde in 1852 in Meerbeek met Catherine Van Elsen, dochter van Peter Van Elsen en Anne Catherine Laes.

Oudste voorouders in de omgeving van Bertem

Wanneer we zoeken naar voorouders in de omgeving van Bertem, lijkt de naam “Laes” een afgeleide van “Leys” die verder terug in de 16^e eeuw ook als “Leyens” werd gespeld. “Laes” is allicht ontstaan vanuit de Midden-Brabants dialectische uitspraak van “Leys”.

Historische vindplaatsen	
1540, Rotselaar	Willem Leijs <i>alias van Gele</i> werd geboren omstreeks 1540 in Rotselaar als zoon van Willem Leijs <i>alias van Gele</i> en Susanna Van Maelcot, waar hij in 1565 huwde met Katelijne Vanden Panhuijsen. Een dochter Maria Leijs was er op 16 januari 1585 gehuwd met Peter Molemans. Een zoon Herman Leijs was schepen en brouwer in Wezemaal en was gehuwd met Maria Everaerts en met Joanna Verhoeven.
1570, Veltem-Beisem	Hendrik Leys (of Leyens) werd geboren omstreeks 1560, mogelijk als zoon van Hubert Leyens en Dimphna Verelst/Verhulst. Hij woonde in de omgeving van Veltem-Beisem, thans een deelgemeente van Herent. Hij had een broer Hubert Leys gehuwd met Catharina Elckaerts die in 1617 overleed te Veltem-Beisem, een broer Mathias Leys (of Leijens) en een zus Catharina Leyens die op 22 mei 1584 in Leuven Sint-Geertrui huwde met Hendrik Stroobants.
1595, Veltem-Beisem	Hubert Leys (of Leyens) werd geboren omstreeks 1595 als zoon van Hendrik Leys. Hij huwde op 27 oktober 1624 in Winksele met Barbara Van Doren. Hij had een nicht ⁵ Francisca Leyens die op 19 november 1617 in Winksele huwde met Hendrik De Lathouwer, en een nicht Catharina Leys , die in Winksele was gehuwd met Valentijn Hollants, beiden dochters van Mathias Leys . Francisca was meter van één van de kinderen van Catharina Leys. Deze laatste overleed op 8 november 1636 in Winksele als gevolg van de pest.
1629, Winksele / Veltem-Beisem	Hendrik Leys of Lijens/Leyens werd gedoopt op 18 februari 1629 te Winksele als zoon van Hubert Leyens en Barbara Van Doren. Hij huwde op 22 oktober 1651 te Veltem-Beisem met Anna Vander Vorst en overleed op 19 oktober 1678 te Veltem-Beisem op 49-jarige leeftijd. Hij had vermoedelijk een zus Anna Leys die op 19 juni 1657 in Veltem-Beisem huwde met Mathias Theysen.

³ A. Malcorps in “Eigen Schoon en de Brabander”, “Duizend Van Beethovens”, jg. 1959.

⁴ De schrijfwijze Leys kwam ook voor, maar alle kinderen gingen bij de naam Laes in de omgeving van Leefdaal.

⁵ Volgens één stamboomonderzoeker zussen, geen nichten, waarbij men er van uitgaat dat de vader van Hubert ook Mathias was en niet Hendrik.

1640, Veltem-Beisem	Karel Laes werd geboren omstreeks 1640. De ouders zijn niet meteen bekend, maar Karel lijkt verwant met de hoger vermelde Hubert Leys. Karel was gehuwd met Maria Arnouts en woonde te Veltem-Beisem. Zijn familienaam werd er ook gespeld als Leys. Hij had vermoedelijk een broer Willem Leys die huwde met Barbara Bosmans en een zus Margriet Leys die huwde met Jan Bosmans. Deze laatste was mogelijk de vader van de verder vermelde Jan Laes. Karel Laes (of Leys) overleed op 7 november 1683 te Veltem-Beisem.
1672, Veltem-Beisem	Jan Laes werd geboren op 29 maart 1672 te Veltem-Beisem als zoon van Karel Laes en Maria Arnouts. Zijn familienaam werd ook gespeld als Leys. Hij huwde met Barbara Nijs. Hij had een broer Willem Leys , gedoopt op 15 april 1674 en op 6 juni 1700 in Veltem-Beisem gehuwd met Elisabeth Leemans, een zus Anna Leys , gedoopt op 13 maart 1678 te Veltem-Beisem, een zus Barbara Leys , gedoopt op 21 april 1680 te Veltem-Beisem, en een zus Maria Leys , gedoopt op 19 december 1683 te Veltem-Beisem.
1706, Veltem-Beisem	Antoon Laes werd geboren op 1 februari 1706 in Veltem-Beisem als zoon van Jan Laes en Barbara Nijs. Hij was een eerste keer gehuwd op 10 april 1730 in Bertem met Elisabeth (Van) Ranst en hertrouwde na haar overlijden - Zij overleed op 27 september 1738 te Veltem-Beisem op 34-jarige leeftijd - op 27 november 1738 in Bertem met Maria Swinnens. Antoon overleed op 29 november 1776 te Veltem-Beisem op 70-jarige leeftijd. Zijn familienaam werd ook gespeld als Leys en dat was ook de naam die de zonen uit het eerste huwelijk zouden aanhouden in Veltem-Beisem. Antoon had een oudere broer Karel Leys , gedoopt op 6 mei 1697 te Veltem-Beisem, een zus Barbara Leys gedoopt op 12 februari 1701 te Veltem-Beisem, een zus Maria Leys , gedoopt op 26 juni 1704 te Veltem-Beisem, een zus Catharina Leys , gedoopt op 19 november 1710 in Veltem-Beisem (en overleden te Bertem op 13 augustus 1748 op 37-jarige leeftijd), een broer Jan Leys , gedoopt op 3 mei 1714 in Veltem-Beisem (en gehuwd in Leefdaal met Barbara Van Beethoven - zie verhaal verder – waarvan alle kinderen bij de naam Laes gingen).
1743, Veltem-Beisem	Willem Laes werd geboren op 23 augustus 1743 in Veltem-Beisem als zoon van Antoon Laes en Maria Swinnens (2 ^e huwelijk van Antoon). Hij was dagloner en was op 16 september 1766 in Bertem gehuwd met Marie Anne Vinx. Hij overleed op 2 april 1814 te Bertem op 70-jarige leeftijd.
1785, Bertem	Jean Baptiste Laes was geboren op 25 oktober 1785 in Bertem als zoon van Willem Laes en Marie Anne Vinx. Hij was landbouwer in Bertem en overleed er op 66-jarige leeftijd op 15 december 1851. Jean Baptiste was op 1 juli 1807 in Bertem gehuwd met Marie Catharine Hennens. Een broer Willem Laes , geboren op 11 oktober 1776 in Bertem, was net als de vader dagloner en zou op 1 mei 1810 te Korbeek-Lo huwen met Anna Marie Mergaers (ook Vanmergaerds) waar dit gezin zich vestigde.

De geschiedenis van Bertem

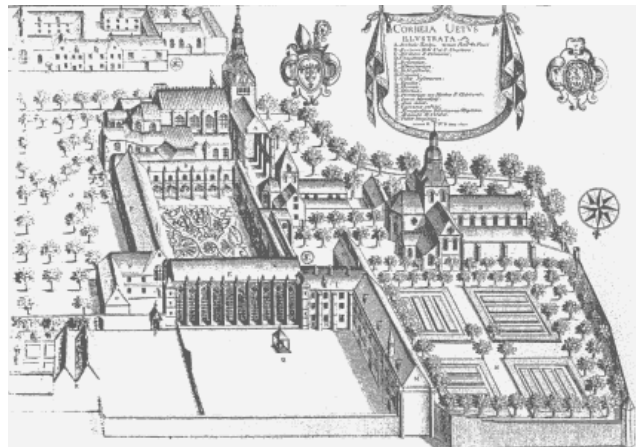

De plaatsnaam “Berthem” kwam al voor in een oorkonde van 1112. De naam is van Frankische origine en een combinatie van *bertha* (modder, moeras, “beire”) en *heim* (woning). De verwijzing naar moerasgronden kan een verband houden met de Voer, net zoals de plaatsnaam Leefdaal in essentie naar de vallei (“dal”) van de Voer verwijst waarbij “Leef” een vergermaansing zou zijn van een Keltisch woord – de Voer werd in het Keltisch “*labant*” of “*lovan*”⁶ genoemd en verwees naar glijdende, vloeiende en voerende, een beetje zoals “*leven*”.

Foto: de Sint-Pietersbandenkerk van Bertem in 2005⁷ - **Prent:** de abdij van Corbie in 1677 (ets van Michel Germain onder publiek domein).

Bij heel wat plaatsnamen met “em” (heem) vormde het eerste deel een verwijzing naar een persoon, dus iets in de zin van het “*huis van Bert*” zou ook tot de mogelijkheden kunnen behoren.

In de 7^e eeuw was het gebied een twistappel tussen Merovingische clans, en bij de schenking van gronden door Adelhard, zoon van Karel Martel, in de 9^e eeuw aan de benedictijnenabdij van Corbie bij Amiens in Picardië, was ook Bertem betrokken. Adelhard bezat er gronden. Adelhard was geboren in het Belgische Huisse, deelgemeente van Kruisem, was ingetreden als monnik in de abdij van Corbie, en werd er abt.

De wereldlijke macht kwam later toe aan de heren van Heverlee in de 12^e eeuw, samen met Heverlee, Meerdaal, Oud-Heverlee, Egenhoven, Assent en Buken. De heren van Heverlee werden in 1322 overigens vermeld als de “*heren van Bertem*”. Met de bouw van de (Maas-)romaanse Sint-Pietersbandenkerk in Bertem zou al in de tweede helft van de 10e eeuw zijn aangevangen⁸.

Toen Bertem werd vermeld in 1112, bevestigde bisschop Odo van Kamerijk dat de abdij van Corbie eigenaar was van de kerk en aanhorigheden. Ook de abdij van Corbie was toegewijd aan de heilige Petrus en het was samen met Echternach en Lorsch één van de grootste abdijen in de Karolingische tijd⁹.

⁶ Merk dat “lovan” ook terugkomt in de benaming van de stad Leuven. Keltische woorden als lavant, labant, lovan zijn etymologisch verwant met het werkwoord “laven”. In de 12e eeuw werd Leefdaal vermeld als “Leve(n)dale”.

⁷ Foto onder Creative Commons licentie CC-BY-SA 3.0 van Fnorp, 2005 (bron: Wikimedia).

⁸ Blijkens archeologisch onderzoek in 1934-1935 onder kanunnik Raymond Lemaire.

⁹ De abdij was gesticht tussen 659 en 661 onder de Merovingische Bathildis, weduwe van Clovis II, en haar zoon Chlotharius III. De eerste monniken waren benedictijnen uit de abdij van Luxeuil die al in 590 was gesticht.

Afbeelding: wapen van Bertem¹⁰

In 1562 verkreeg de familie van Bertie de rechten, vervolgens in 1681 kwam Thomas Stapleton die aan de universiteit van Leuven werkte in het bezit, en in 1697 verenigden de heren van Heverlee - de latere familie van Arenberg - hun rechten met die uit het cijnsboek van de abdij van Corbie. Aan het begin van de Franse overheersing, tot Napoleon aan de macht kwam, behoorde Bertem tot het kanton Tervuren, samen met Korbeek-Dijle en Leefdaal.

Het dorp was bekend om zijn graanboeren, en eind 19^e-begin 20^e eeuw om de vele veehandelaars of “teussers”, een verwijzing naar het gebaar met twee handen waarmee veeboeren een overeenkomst afsloten¹¹. Bekende teussers families waren De Bontridder, Putseys, Wij¹², Laes, Bruggemans, Haesaerts en Verstappen¹³. Korbeek-Dijle - “*Corbais*” en in 1443 vermeld als “*Cortbeke*” - kreeg zijn naam uit de Germaanse woorden voor korte beek (“*kurta baki*”).

Sprokkels - sporen van Laes

- Op 23 februari 1655 werd **Jan Laes** ingeschreven aan de Oude Universiteit van Leuven. Hij was in Leuven geboren.
- **Antoon Laes** huwde op 11 oktober 1718 in Gent, Sint-Michiels-Noord, met Elisabeth Onderberghen. Hij was niet de enige Laes in Gent. Op 28 oktober 1736 huwde **Corneel Laes** er in de parochie Sint-Maarten met Catharina Bennyst.
- **Léonard Laes** overleed op 26 maart 1725 in het hospitaal Saint-Jean in Brussel.
- **Barbara Laes** was de weduwe van Peter Robeet sinds dien overlijden in 1718 en woonde in Everberg. Blijkens een notariële akte bij Willem Gansemans van 26 maart 1757, verkochten Josina Robeet en Joos Daveraerts hun deel van de eigendom aan haar zuster Anna Robeet en haar echtgenoot Lambrecht Vander Seijpen. Barbara Laes woonde op dat moment in dit huis en zou in 1759 in Everberg overlijden. In 1808 werd de 51-jarige **Antoon Laes** vermeld als landbouwer in Everberg.
- **Marie Dimphna Laes** was geboren op 17 november 1786 in Westerlo en was weduwe toen zij op 3 september 1835 in Diest huwde met Pieter-Jan Deyck, een handwerker afkomstig van Koningshooikt. Bij het huwelijk woonden beide echtelingen in Diest en de bruid verklaarde onder eed dat de plaats van overlijden of de woonplaats van haar vader **Jan Baptist Laes** haar niet bekend waren. Jan Baptist Laes was gehuwd geweest met Anna Christina Boets die op 8 februari 1830 in Testelt was overleden. Marie Dimphna Laes was eerder op 6 februari 1811 gehuwd in Testelt met Jan Gielis Crits, afkomstig van Paal. Op het moment van het eerste huwelijk had de vader in Herselt gewoond. Er werd vermeld dat hij er overleden was en van geboorte van Westerlo was¹⁴. Haar broer, dagloner **Pierre Laes** zou enkele maanden later op 24 april 1811 in Testelt huwen en bij zijn

¹⁰ Afbeelding onder Publiek Domein. Merk dat het wapen van de heren van Bertem linksboven in het gevierendeeld gemeentewapen ook werd gevoerd door de familie [van Praet](#).

¹¹ Zie ondermeer “De geschiedenis van Bertem, de parel van de Voervallei”, van Henri Vannoppen in 1978 en “Een geschiedenis van Bertem en Leefdaal”, van Cyriel Letellier, 2009.

¹² Zie ook het gezin Wij-Laes in het verhaal “1839, 1906: twee maal ramspoed in Bertem”

¹³ Merk dan Peter Jozef Verstappen, koopman in vee te Bertem, was gehuwd met Marie Pauline Laes, blijkens melding bij het huwelijk van de dochter in Bertem in april 1910 en dat een dochter in 1919 huwde met een telg uit de familie van de veehandelaars Debontridder. In 1935 huwde Jan Putseys in Bertem met Jeanne Laes. De “teussers” families waren vaak verwant.

¹⁴ Wat meteen vragen doet rijzen bij wat zij in 1835 onder eed zou verklaren (...).

huwelijk werd vermeld dat de moeder een dagloonster was, afkomstig uit Lummen en toen 54 jaar oud en woonachtig in Testelt.

- Op 1 oktober 1792 verkocht **Jan Laes** uit Meerbeek percelen land in deze gemeente blijkens een akte verleden bij notaris Persoons uit Leuven.
- Op 30 maart 1810 overleed **François Laes** in het hospitaal in Gent aan “waterzucht in de borst”. Hij diende in het leger van Napoleon als fuselier, was opgenomen op 18 januari dat jaar, 21 jaar en van geboorte van Testelt.
- Op 6 juli 1864 mocht **Antoon Laes** de gevangenis van Leuven verlaten. Hij was er dezelfde dag aangekomen. In 1863 was hij aangeklaagd voor desertie en verkoop van effecten. Op 18 januari 1882 zou **Jean Pierre Laes** aankomen in de gevangenis van Leuven, waar hij tot 12 juni 1886 zou verblijven.
- **Jacob Laes** werd vermeld in een notarisakte te Deurne (Antwerpen) bij notaris Peter Deckers omtrent een schuld op 23 december 1873. Andere partij was Lucia van Gestel, weduwe Embrechts.
- In 1879 werd **Marie Lucie Laes** vermeld als vreemdelinge die in België toekwam. Zij was geboren in 1860 in Leuven en kwam uit Duitsland, waar zij gehuwd was als Riedel.
- Op 16 mei 1903 werd in Kessel-Lo de 49-jarige **Jozef Laes** vermeld. Hij was schrijnwerker in Leuven.
- Op 31 juli 1917 hertrouwde weduwe **Jeanne Caroline Laes** in Leuven met Albert Van Lens. Zij was in Leuven geboren op 4 januari 1883 als dochter van Pierre Laes en Julie Peeters. Haar broer **Joseph Laes** trad op als getuige. Die laatste was op dat moment 38 jaar en werkte als barbier in Leuven.
- In 1919 maakte **Felix Laes** in Leuven een dossier op voor schade geleden tijdens de Eerste Wereldoorlog. Felix Laes was commercieel agent en afkomstig uit Kessel-Lo. Ook rentenierster Jeanne Marie Van Leeuw uit Kessel-Lo diende dat jaar een dossier in te Leuven samen met **Pierre Augustin Laes**, en **Marie Laes** diende samen met de Leuvense bakker Willem Perdieu een dossier in. Nog in Leuven diende Marie Cathérine Laes uit Vorst een dossier in samen met haar huurder Emiel Lemaître, een politieman te Vorst.
- In 1939 dienden **Pieter Karel Laes** uit Genk en Margriet Vansichen een dossier in voor oorlogsschade in het Limburgse As. Dit was in de aanloop naar de Tweede Wereldoorlog. In het Limburgse Linden deden **Vital Eduard Laes** als verhuurder en Margriet en Melanie Vercammen als huurders hetzelfde.
- Onder de Duitse bezetting werd op 10 augustus 1944 **Jacques Laes** op konvooi gezet naar de gevangenis van Buchenwald. Hij was geboren op 11 juni 1903 in Berchem en zou overlijden in Dora. Ook de uit Ukkel afkomstige **André Laes** hoorde tot het Geheim Leger en werd gearresteerd. Hij zou in Keulen overlijden. In deze periode werden ook **Jozef Laes** vermeld als krijgsgevangene in Hameln en **Jacques Laes** als krijgsgevangene in Wustenberg, en later in Göttingen.

1839, 1906: twee maal rampspoed in Bertem

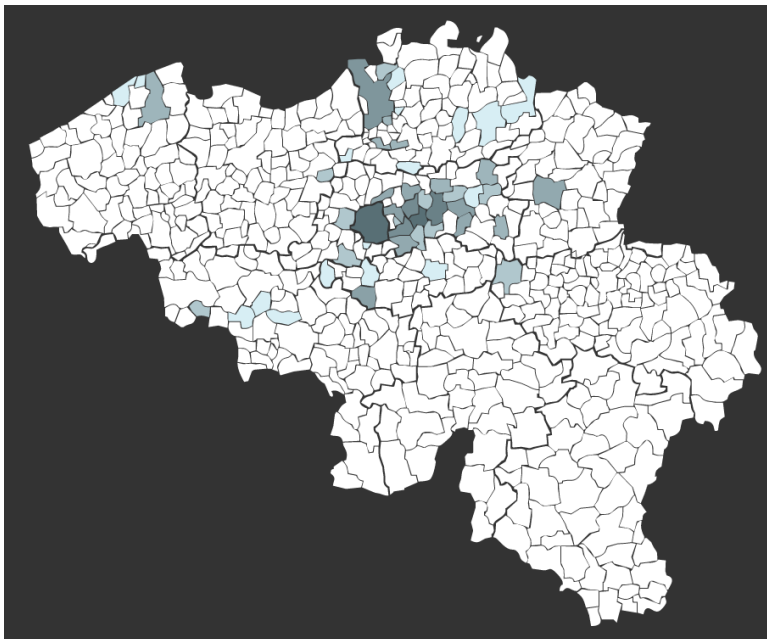
4 juni 1839, overstroming Bertem werd getroffen door een grote overstroming. 11 mensen verdronken, vee verdronk, hele huizen van leem en van steen spoelden weg, waaronder een stenen huis op Dalem dat volledig verdween en waarbij 8 mensen omkwamen van het gezin Coeckelberg, van dagloner Pierre Deboel en van wever Vandermeeren. Ook Leuven deelde in de klappen.

14 mei 1906, overstroming Bertem werd opnieuw getroffen door een overstroming. In de Koestraat in Bertem werden de lichamen gevonden van Jean Baptist Wij, geboren op 10 april 1830, en zijn vrouw **Maria Laes**, geboren op 30 augustus 1832. Beiden hadden als kind de ramp van 1839 nog meegemaakt.

Afbeelding onder: oude prentkaart van het huis van de familie Wij-Laes uit 1906¹⁵

Vindplaatsen van de familienaam

Een zeldzame schrijfvariant is “**Laas**” die vier keer in Brussel voorkomt en twee keer in de omgeving van Tongeren. De naam “Laes” zelf komt slechts vier keer voor in Limburg in de stad Hasselt. De schrijfvariant “Lase” kwam één keer voor in Antwerpen en er is niet noodzakelijk een verband.

Laes

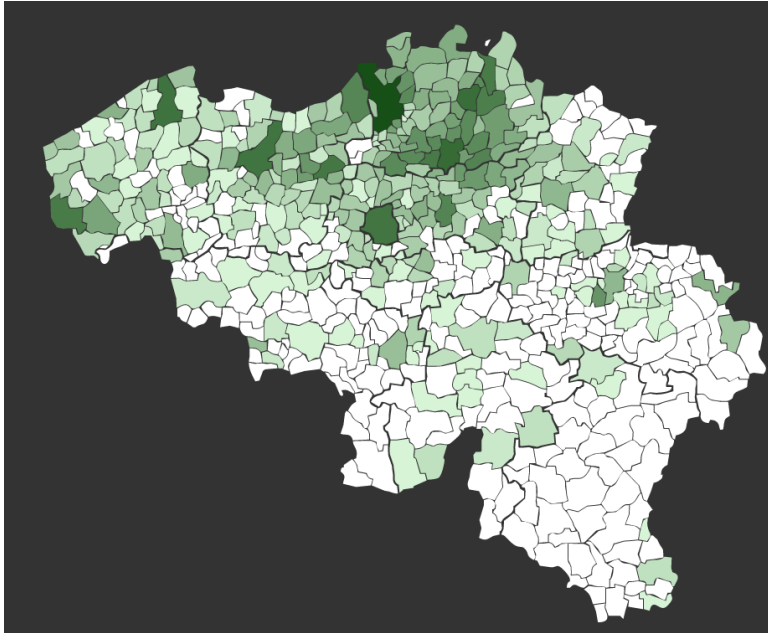
Bij de bevolkingstelling¹⁶ van 2008 kwam de familienaam Laes voor bij 206 individuen, met een sterke concentratie in Vlaams Brabant waar zo’n 75% van de personen wonen, gevolgd door de provincie Antwerpen (10%). Binnen Vlaams-Brabant vallen de concentraties in het Brussels hoofdstedelijk gewest op (34) en in de omgeving van Bertem waar zowat de helft van de naamgenoten wonen. Het lijkt dan ook aannemelijk dat de omgeving van Bertem de stamstreek is van deze familie.

Bij de bevolkingstelling van 1998 kwam de familienaam nog

¹⁵ Bron: www.koeheide.be. Afbeelding uit private collectie onder Publiek Domein.

¹⁶ Zie www.familienaam.be, telling op basis van het Belgisch bevolkingsregister. © Publicatie onder gebruiksvoorwaarden.

222 keer voor met een
gelijkaardige spreiding.

Kaart links: in verhouding kwam de
familienaam Leys 2988 keer voor in
België in 2008. Merk ook de
gelijkaardige concentraties in de
stamstreek van de families Laes.

Ging het oorspronkelijk om Joodse families, geïmmigreerd in het hertogdom Brabant?

Gezien het om een van oorsprong Hebreeuws klinkende familienaam ging, is een MOGELIJKE piste dat het zoals bij families Elias, Gabriëls, Vives/Vivijs, om ingeweken en “gekerstende” Joodse families kan gaan, vermoedelijk dan uit de tweede immigratie periode eind 15^e, begin 16^e eeuw. Daar zijn alsnog weinig bewijzen of aanwijzingen voor, al is het een meldenswaardige, zij het weinig waarschijnlijke, onderzoekspiste. De migraties van gekende Joodse families lopen opmerkelijk gelijk met de verspreiding van familienaamgenoten Laes over de toenmalige wereld tot in overzeese gebieden, bijvoorbeeld migraties naar Italië, Servië, Roemenië, Bulgarije, Wenen, de Baltische landen en Timisoara tot het midden van de 18de eeuw, naar Brazilië, Latijns-Amerika en de V.S.A., maar het is even goed mogelijk dat de familienaam meermaals ontstond.

Een gekende eerste immigratie van Joodse families speelde zich af tussen de 12de en de 14de eeuw. Deze families, de zogenaamde Asjkenazim, kwamen voornamelijk uit gebieden rondom het Duitse Rijnbekken en vestigden zich in het hertogdom Brabant, voornamelijk in Brussel evenals in het graafschap Henegouwen, meestal in Bergen (Mons). Zij verspreidden zich in diverse kleine gemeenschappen. Gedurende de periode van de Zwarte Pest (1348-1349), beschuldigde de katholieke kerk hen van profanatie van het offerbrood, de zogenaamde hostie. In 1370 werden joden, die de epidemie overleefd hadden, in Brussel tot de brandstapel veroordeeld en hierdoor verdween deze joodse gemeenschap bijna geheel.

Een tweede immigratie van Sefardische Joodse families kwam er tijdens de uitdrijving van de joden uit Spanje in 1492 en van Portugal in 1497-1580. Onder dwang gedoopte joden, door de Inquisitie maranen¹⁷ genoemd, verspreidden zich toen over heel Europa. Zij vestigden zich ook in de toenmalige

¹⁷ Ook “crypto-Joden” of “judaïserende nieuw-christenen” (geheime of verborgen Joden) voor degenen die vasthielden aan hun identiteit, “conversos” (bekeerlingen), “anoesiiem” (Hebreeuws voor gedwongen bekeerlingen), terwijl “maraan”

17 Provincies onder Spaans bewind. In het begin van de 16de eeuw oefenden de in Antwerpen wonende maranen een belangrijke economische en financiële invloed uit op de stad. Deze gemeenschap telde heel wat peper- en specerijhandelaren, artsen, kooplieden, reders, makelaars, ambachtslieden. Maar de Spaanse druk verplichtte het merendeel van de maranen – die soms hun oorspronkelijk geloof clandestien bleven belijden – om Antwerpen te verlaten gedurende de jaren 1540-1550. Hierbij eindigde officieel de tweede joodse aanwezigheid in de Lage Landen. Mochten de voorouders Laes tot deze groep hebben behoord, dan zou dat betekenen dat zij zich in de daarop volgende eeuw, vermoedelijk via Brusselse maranen, in de omgeving van Bertem hadden gevestigd en het katholieke geloof hadden aangenomen.

mogelijk een Catalaanse beledigende verwijzing is naar varkens of onreinen dan wel naar “marrar” (uitdrukking van een “gebrek”, zijnde aan christelijk geloof).